

Sygn. akt II Ca 2025/22

POSTANOWIENIE

Dnia 1 lutego 2023 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SO Mariusz Broda

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 1 lutego 2023 r. sprawy

z wniosku S. W. (1)

z udziałem S. W. (2)

o zezwolenie kuratorowi na umieszczenie w domu pomocy społecznej częściowo ubezwłasnowolnionego

na skutek apelacji uczestnika S. W. (2)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 27 lipca 2022 r. sygn. akt III RNs 564/22

postanawia: uchylić zaskarżone postanowienie w jego punkcie 1 (pierwszym), znieść w poprzedzające go postępowanie i przekazać sprawę w tym zakresie Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 2025/22

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27.10.2022r. Sąd Rejonowy w Kielcach:

- w pkt. 1 zezwolił kuratorowi S. W. (1) na umieszczenie ubezwłasnowolnionego częściowo S. W. (2) syna M. i S. ur. (...) w B. w domu pomocy społecznej;
- w pkt. 2 przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kielcach na rzecz adwokata T. K. kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych 60/100) tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu dla wnioskodawczyni;
- w pkt. 3 przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kielcach na rzecz adwokata U. J. kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych 60/100) tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu dla uczestnika;
- w pkt. 4 nieuiszczonymi kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

Podstawy faktyczne i prawne takiego rozstrzygnięcia Sąd pierwszej instancji przedstawił w pisemnym uzasadnieniu (k.90-92).

Postanowienie – w jego punkcie pierwszym - zaskarżył S. W. (2). W wywiedzonej apelacji zarzucił, że jest ono dla niego krzywdzące, oparte tylko i wyłącznie na zeznaniach matki, która ma własny interes w tym, żeby uczestnik został

umieszczony w domu pomocy społecznej. W związku z tym wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o „umieszczenie w domu pomocy społecznej”.

Wnioskodawczyni S. W. (1) w piśmie z dnia 28.12.2022r. wniosła o „pozytywne potwierdzenie postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach o zezwolenie umieszczenia syna w ośrodku (...) w O., z dnia 27.10.2022 r.”.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja, o ile doprowadziła do uchylecia zaskarżonego postanowienia w jego punkcie 1 (tj. objętym zakresem zaskarżenia), zniesienia poprzedzającego go postępowania i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu z tej części do ponownego rozpoznania, okazała się zasadna.

Zaskarżone postanowienie zapadło w warunkach nieważności postępowania.

Z poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń niespornie wynika, że S. W. (2) jest osobą ubezwłasnowolnioną częściowo (prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 25.01.2013r., sygn. akt I Ns 443/12), a S. W. (1) została ustanowiona jego kuratorem (postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 7.05.2013r., sygn. akt III RNs 555/13). Z poczynionych dodatkowo przez Sąd Okręgowy ustaleń (notatka urzędowa z dnia 30.12.2022 r. – k. 113) wynika, że stan ubezwłasnowolnienia częściowego S. W. (2) jest w dalszym ciągu aktualny, a S. W. (1) w dalszym ciągu pozostaje jego kuratorem. Ponadto w I Wydziale Cywilnym Sądu Okręgowego w Kielcach zawisły dwie sprawy: pierwsza z wniosku S. W. (2) – o uchylenie ubezwłasnowolnienia – sygn. akt I Ns 129/22; druga – z wniosku S. W. (1) i zmianę ubezwłasnowolnienia częściowego S. W. (2) na ubezwłasnowolnienie całkowite – sygn. akt I Ns 371/22.

Wobec takich ustaleń, jest rzeczą oczywistą, że S. W. (2) nie miał w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji i nie ma w dalszym ciągu zdolności procesowej, tj. zdolności do podejmowania czynności procesowych – w rozumieniu art. 65 § 1 kpc, a to z uwagi na brak pełnej zdolności do czynności prawnych – wobec częściowego ubezwłasnowolnienia (art. 15 kc). Faktem jest, że S. W. (2) ma ustanowionego kuratora dla ubezwłasnowolnionego częściowo, który co do zasady jest uprawniony do reprezentowania go - także postępowaniu sądowym (art. 178 § 1 i 2 kr i o; art. 181 kr i o). Ta reguła nie ma jednak charakteru bezwzględnego, albowiem doznaje wyjątku w sytuacji, w której istnieje konflikt interesów w rozumieniu art. 159 § 1 pkt. 1 i 2 oraz § 2 kr i o, który to przepis poprzez art. 178 § 2 kr i o w zw. z art. 175 kr i o ma odpowiednie zastosowanie także do kuratora ustanowionego dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo. Tym samym taki kurator nie może reprezentować osoby ubezwłasnowolnionej częściowo w postępowaniu przed sądem – z udziałem osoby kuratora i osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, w którym to postępowaniu istnieje konflikt interesów pomiędzy tymi osobami. Stan ten wymaga każdorazowo ustanowienia przez sąd opiekuńczy kuratora dla reprezentowania osoby ubezwłasnowolnionej częściowo do jej reprezentowania w tym postępowaniu (w którym, raz jeszcze podkreślić należy, bierze udział także kurator ustanowiony uprzednio jako kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, a który z przyczyn już wyjaśnionych nie może reprezentować osoby ubezwłasnowolnionej częściowo). Brak ustanowienia takiego kuratora - do reprezentowania ubezwłasnowolnionego częściowo w konkretnym postępowaniu sądowym, będzie oznaczał rozpoznanie sprawy w warunkach nieważności postępowania – w rozumieniu art. 379 pkt. 2 kpc. Taki kierunek rozumowania znajduje potwierdzenie w orzecznictwie (p. m.in. postanowienia SN z dnia 9.10.2014r. – I CSK 572/13; z dnia 15.12.2016r. – II CZ 147/16; z dnia 22.11.2019r. – II Cz 53/19). Wskazać trzeba i na to, że podstawa prawna ustanowienia takiego kuratora przez sąd opiekuńczy wynika z art. 99 kr i o – mającego odpowiednie zastosowanie w tym przypadku poprzez 178 § 1 i 2 kr i o, w zw. z art. 175 kr i o, w zw. z art. 159 § 1 pkt. 2 oraz § 2 kr i o, w zw. z art. 155 § 2 kr i o.

Dotychczasowych wniosków, co do braku zdolności procesowej osoby ubezwłasnowolnionej - w postępowaniu zainicjowanym przez kuratora takiej osoby (a więc z udziałem obu tych osób) nie zmienia i to, co wynika z art. 41 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19.08.1994r. o ochronie zdrowia psychicznego Dz.U 2022.2123, bo przepisy te w sposób szczególny regulują uprawnienie osoby ubezwłasnowolnionej do wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej, a w przypadku gdy osoba ta nie wyraża zgody na dalsze przebywanie w domu pomocy społecznej i nie została do niego przyjęta na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej, jest uprawniona do wystąpienia z wnioskiem o zniesienie

obowiązku przebywania w domu pomocy społecznej. Zatem tylko w tym konkretnym – opisanym w art. 41 ust. 1 i 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego – przypadku ubezwłasnowolniony może zainicjować postępowanie zmierzające do zniesienia obowiązku pobytu w domu pomocy społecznej, a tym samym nie istnieje przesłanka negatywna w postaci braku zdolności procesowej. Istnienie tego swego rodzaju odstępstwa od wyżej opisanego już wyjątku (determinującego ustanowienie kuratora do reprezentowania w konkretnym postępowaniu) od reguły w postaci reprezentacji przez kuratora ustanowionego dla ubezwłasnowolnionego częściowo, wymaga podkreślenia w kontekście realiów rozpoznania przez Sąd Okręgowy sprawy o sygn. akt II Ca 1524/21 - z wniosku S. W. (2) – właśnie na podstawie art. 41 ust. 1 i 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, gdzie problem braku zdolności procesowej został wykluczony z uwagi na istnienie szczególnie uregulowanego uprawnienia do zainicjowania takiego postępowania przez ubezwłasnowolnionego częściowo S. W. (2). Jest rzeczą oczywistą, że ta, raz jeszcze podkreślić należy – szczególna regulacja nie rozciąga się na inne przypadki, w tym i ten istniejący w niniejszym postępowaniu.

Skoro zatem Sąd Rejonowy - Sąd Rodzinny – jako sąd opiekuńczy (w rozumieniu art. 568 kpc) nie ustanowił kuratora – z przyczyn już wyżej przez Sąd Okręgowy wyjaśnionych, to rozpoznał sprawę w warunkach nieważności postępowania – z uwagi na brak zdolności procesowej uczestnika.

Końcowo wyjaśnić należy i to, że ten utrzymujący się w dalszym ciągu brak zdolności procesowej uczestnika, nie był przeszkodą do rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym – na skutek jego apelacji, ze skutkiem uchylenia zaskarżonego postanowienia w jego punkcie 1 (pierwszym), zniesienia poprzedzającego go postępowania przed Sądem pierwszej instancji i przekazania sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Tej treści pogląd znajduje także potwierdzenie w orzecznictwie (p. postanowienie SN z dnia 15.12.2016r., II CZ 147/16; postanowienie SN z dnia 22.11.2019r., II CZ 53/19). W uzasadnieniu pierwszego z tych orzeczeń Sąd Najwyższy wprost wypowiedział się o niezasadności zarzutu naruszenia przez sąd drugiej instancji przepisu art. 379 pkt. 2 kpc, z kolei z uzasadnienia drugiego ze wskazanych orzeczeń wynika, że wyrok sądu drugiej instancji – uchylający zaskarżony wyrok z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania zapadł na skutek apelacji wniesionej przez powoda, który nie miał zdolności procesowej, a ta nie była uzupełniona na potrzeby rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym. Dodać jedynie należy, że obu przypadkach Sąd Najwyższy oddalił zażalenia na orzeczenia sądów drugiej instancji uchylające zaskarżone orzeczenia sądów pierwszej instancji, wykluczając zatem, stan nieważności postępowań apelacyjnych.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 2 kpc oraz art. 108 § 2 kpc orzekł jak sentencji postanowienia.

(...)

(...)